

DOI 10.31558/2519-2949.2018.3.6

УДК 323.173:303.01

Наконечний В. С., Національний інститут стратегічних досліджень

ТИПОЛОГІЯ СЕПАРАТИЗМУ: СУЧАСНИЙ СТАН ПОНЯТІЙНОГО ПОЛЯ

У статті здійснено спробу сформуванню загальне уявлення про сучасний стан понятійного поля, в якому здійснюється розробка типологій сепаратизму. В основу теоретико-методологічного розгляду проблеми покладено субстанціональний і функціональний підходи.

Розкрито сутність і практику використання базових понять, зокрема таких термінів як «тип», «типологія» і «типологізація».

Показано, що засадничим виступає поняття «тип», яке окреслює контури усієї матриці понятійно-термінологічного апарату типологічного методу пізнання феномену, несучи у собі одночасно субстанціональне і функціональне начало.

У субстанціональному вимірі тип сепаратизму являє собою певну сутність (зразок, модель), наділену суттєвими ознаками, особливостями, характеристиками і властивостями.

З функціональної точки зору тип сепаратизму використовується в якості методологічного засобу для аналізу самого феномену, а також застосовується як аналітичний інструмент для з'ясування, пояснення чи прогнозування розвитку суспільно-політичних процесів, функціонування державних і суспільних інституцій, стану національної, регіональної та міжнародної безпеки тощо.

Структурний каркас понятійно-термінологічного апарату доповнюють також поняття «типологія» і «типологізація», перше з яких містить у собі, здебільшого, субстанціональне навантаження, а друге – функціональне.

Типологія сепаратизму в субстанціональному вимірі розуміється переважно як сукупність, перелік чи система певних його типів. В разі необхідності розкрити функціональну сторону типології, тобто відобразити типологічний метод, спосіб чи засіб, термін «типологія» переважно заміщується терміном «типологізація».

Запропоновано напрямки подальших наукових досліджень зазначеної проблематики, зокрема, шляхом з'ясування місця, ролі та пізнавальних можливостей інших понять типологічного методу пізнання, а саме таких, як «ідеальний тип», «класифікаційна типологія», «концептуальна типологія», «описова типологія», «емпірична типологізація», «теоретична типологізація», «типифікація», «типологічний аналіз», «типологічний синдром», «типоутворююча ознака», поряд з розглядом сутності та практики вживання залишених поза увагою, з огляду на обсяг статті, термінів «типовий», «типівий», «типологічний» і «типізація», а також удосконаленням існуючих напрацювань типології сепаратизму.

Ключові слова: *тип, типологія, типологізація, сепаратизм, національна безпека.*

Явище сепаратизму в сучасному глобалізованому світі регулярно ставить нові виклики перед урядовцями, політиками, експертами, науковцями і пересічними громадянами, подекуди визначає рівень суспільної злагоди та політичної стабільності в державі, перспективи її сталого розвитку, стан національної та міжнародної безпеки і т.ін.

Академічна спільнота намагається дослідити специфіку сепаратизму, знайти відповіді на найбільш гострі питання, які виникають у зв'язку його впливом на різноманітні аспекти життєдіяльності особи, суспільства і держави.

Як об'єкт наукових досліджень сепаратизм вивчається із застосуванням відповідного наукового інструментарію. Одним з методологічних засобів, які використовуються у його пізнанні, виступає типологія.

У працях із сепаратистської проблематики похідні від терміну «тип» можливо зустріти у різних формах і контекстах, а саме: «Перелік основних типів сепаратизму» [10, с. 306]; «порівняльний аналіз основних типових випадків регіонального сепаратизму в Західній Європі» [8, с. 120]; «типові особливості сепаратистських рухів» [6, с. 32]; «типологічний шерег сепаратизмів» [10, с. 306]; «Типологія та генеза сепаратизму» [10, с. 303]; «типологізація етнополітичних сепаратистських конфліктів» [2, с. 20]; «важливість типізації сепаратизму за географічною ознакою» [14, с. 147] і т.ін.

В цілому, типологія сепаратизму, становить інтерес для вітчизняних і зарубіжних науковців.

Окремі сторони даної проблеми розкриті в роботах таких українських дослідників як І. Валюшко, Л. Ковалевич, О. Ляшенко, В. Панібудьласка, І. Рафальський, В. Рахмайлов, М. Ріпа, Є. Рябінін, В. Стафійчук, С. Сьомін, І. Філоненко, О. Цебенко та ін.

З числа іноземних вчених варто виділити таких, як А. Гераклідес, Т. Гоуменос (Греція), М. Беляєв, О. Болотнікова, І. Бочарніков, М. Домарьова, Д. Заяц, Є. Нарочницька, Ф. Попов, К. Пузирьов, М. Савва, Є. Савва, Н. Фонсека, Д. Щербінін (РФ), К. Булард, А. Б'юкенен, А. Санчес (США), Дж. Бертілсон, М. Новак (Швеція) та ін.

Водночас, окреме дослідження понятійного поля, в якому здійснюється розробка типологій сепаратизму, залишилося поза увагою наукової спільноти.

Відтак, потреба у формуванні загального уявлення про сутність понять типологічного методу пізнання і практику їхнього застосування в дослідженні феномену визначила тему даної роботи і обумовила її актуальність.

Об'єктом статті є понятійно-термінологічний апарат, який становить структуру понятійного поля типологічного методу пізнання сепаратизму.

Предметом статті виступає сутність і практика вживання термінів, що використовуються в розробці типологій сепаратизму.

Мета полягає у з'ясуванні сучасного стану понятійного поля в якому здійснюється розробка типологій сепаратизму.

Перелік термінів типологічного методу пізнання, що використовуються у вивченні сепаратизму, доволі розлогий і включає такі поняття як «тип», «типівий», «типовий», «типологічний», «типологія», «типологізація», «типізація» тощо.

З огляду на обсяг статті, вбачається доцільним зосередитися на вузлових поняттях типологічного методу пізнання, а саме «тип», «типологія» і «типологізація».

Слово «тип» виступає лексичною, змістовною та сутнісною основою усього понятійного поля типологічного методу пізнання, його засадничим елементом, на якому розбудовується теоретико-методологічний конструкт типології сепаратизму. В якості наукового терміну, тобто чітко окресленого спеціального поняття [12, с. 88], «тип» по-різному розуміється і тлумачиться вченими, а відтак має різні визначення.

Згідно усталеного номативного розуміння, поняття «тип» визначається як «зразок, модель, форма, яким відповідає певна група предметів, понять, явищ» [12, с. 116].

Д. Кольтє, Дж. Лапорт і Дж. Сірайт розглядають тип як аналітичну категорію, яка може (але не обов'язково) розташовуватися в межах типології та визначатися нею [20, с. 2].

У соціології тип розуміється як «абстрактний або концептуальний клас (категорія), здатний(а) або ні підпадати під пряме емпіричне позначення» [3, с. 348]. Згідно дефініції Г. Татарової, «тип» – це «вид, форма існування соціальних феноменів у науці або у повсякденній життєдіяльності людей» [13, с. 190]. При цьому, вона виділяє дві функціональні ролі «типу» в соціологічних дослідженнях – як засобу і як мети пізнання [13, с. 44-49].

З філософської точки зору тип визначається А. Огурцовим і як узагальнена, ідеалізована модель, чи основна логічна одиниця розчленування реальності, що вивчається; і як особливий методологічний засіб за допомогою якого будується теоретична модель об'єктів, що вивчаються [7, с. 70-71].

Розглянуті дефініції поняття «тип» дають можливість розділити їх на дві групи.

До першої групи варто віднести визначення, у яких тип розкривається через поняття «зразок», «модель», «форма», «вид», чи «клас» («категорія»), які володіють суттєвими якісними ознаками. Тут акцент ставиться саме на відображенні суттєвих ознак, властивостей, характеристик, притаманних типу як певній субстанціональній сутності (зразку, моделі).

У другу групу слід включити дефініції, які відображають тип як аналітичну категорію, основну логічну одиницю розчленування реальності, чи особливий методологічний засіб. Тобто, смислове навантаження переноситься із субстанціонального на функціональний рівень, шляхом підкреслення операційної, інструментальної чи методологічної сутності поняття «тип».

Таке розділення у розумінні поняття «тип» істотним чином відображається на структурі усього понятійного поля типологічного методу пізнання і особливостях його застосування.

Термін «тип» використовується в дослідженнях сепаратизму у різних значеннях, що можливо проілюструвати низкою прикладів.

Так, розробляючи теоретичні проблеми національного самовизначення у його взаємозв'язку із сепаратизмом, І. Рафальський в унісон з А. Б'юкененом, який вивчає моральні підвалини права на сепаратизм, задається питанням: «Якого типу сепаратистські рухи з більшою ймовірністю досягають мети і за яких умов?» [9, с. 89; 19, с. 2].

Досліджуючи конфліктний потенціал сучасного сибірського сепаратизму, Д. Щербінін виокремлює такі його «різноманітні типи», як сепаратистський і автономістський, які, на думку вченого, «несуть російській державності суттєво різні небезпеки» [18, с. 7]. Зокрема, «сепаратистський тип несе їй пряму загрозу, а автономістсько-республіканський – тільки ризики» [18, с. 8].

У роботі «Проблеми врегулювання етнополітичних сепаратистських конфліктів у XXI столітті» О. Болотнікова здійснює виявлення основних факторів, які можуть вплинути на подальший розвиток конфлікту, а також пошук найбільш прийнятної для всіх учасників конфлікту компромісу. Дослідниця пов'язує можливість вирішення даної проблеми з визначенням приналежності конфлікту до певного типу етнополітичного сепаратизму [2, с. 15-16].

Наведені приклади засвідчують існуючу практику вживання поняття «тип» в дослідженнях проблематики сепаратизму як у субстанціональному так і в функціональному розумінні.

З однієї сторони відбувається визначення типів сепаратизму як певних субстанціональних сутностей (зразків, моделей), відображення їхніх суттєвих ознак, особливостей, характеристик і властивостей, а з іншої – тип одночасно розглядається і як методологічний засіб аналізу сепаратизму шляхом співставлення різних його типів, встановлення їхніх спільних та відмінних рис, а також використовується як аналітичний інструмент для виявлення взаємозв'язків певного типу сепаратизму з іншими явищами, процесами і об'єктами, з'ясування, пояснення чи прогнозування розвитку суспільно-політичних процесів, функціонування державних і суспільних інституцій, стану національної, регіональної та міжнародної безпеки тощо.

Поняття «типологія» відзначається глибоким змістовним і смисловим наповненням. Під типологією розуміється і «вид наукової систематизації, класифікації чогось за спільними ознаками» [12, с. 118]; і «науковий метод, основа якого – розчленування систем об'єктів та їх групування за допомогою узагальненої моделі або типу» [4, с. 1333].

Д. Кольтє, Дж. Лапорт і Дж. Сірайт визначають типологію як організовану систему типів, яка розбиває всеосяжну концепцію на компоненти і типи компонентів [20, с. 2].

У соціології типологію розглядають як класифікаційну концептуальну схему, яка може бути або не бути логічно вичерпною в межах емпіричної сфери компетенції [3, с. 349]. Г. Татарова розуміє типологію як «сукупність типів, результат їх конструювання», чи як «спосіб конструювання типів» [13, с. 190].

З філософської точки зору типологія – це «засіб наукової класифікації за допомогою абстрактних теоретичних моделей (типів), в яких фіксуються найважливіші структурні або функціональні особливості досліджуваних об'єктів» [15, с. 638]. А. Огурцов визначає типологію як «1) метод наукового пізнання, в основі якого лежить розчленування систем об'єктів і їх угруповання за допомогою типу, тобто узагальненої, ідеалізованої моделі; 2) результат типологічного описання і зіставлення»; та як «результат складної роботи наукового мислення, яке теоретично реконструює найбільш суттєві характеристики досліджуваної множини об'єктів і поєднує їх у понятті тип» [7, с. 70].

Поняття «типологія» «використовується з метою порівняльного вивчення суттєвих ознак, зв'язків, функцій, відносин, рівнів організації об'єктів» [4, с. 1333].

С. Маркова-Мурашова розуміє поняття «типологія» у двох значеннях – як результат і як процес. В якості *результату* типологія – «це діюча або прийнята в будь-якій сфері знання або практики система розподілу об'єктів по групах». Водночас, типологія як *процес* (типологізація), для неї – «це метод наукового пізнання, в основі якого лежить розчленування об'єктів та їх групування за допомогою узагальненої, ідеалізованої моделі або типу» [5, с. 168].

Проведений огляд визначень поняття «типологія» показав різноманітність поглядів на його зміст. Узагальнюючи бачення науковою спільнотою сутності поняття «типологія», необхідно, насамперед, відмітити його кореляцію з розумінням поняття «тип» в частині виокремлення субстанціонального і функціонального рівнів.

Субстанціональний рівень поняття «типологія» – це бачення його як сукупності типів, системи, схеми, виду, їх систематизації чи класифікації, тобто як певного результату.

Функціональний рівень поняття «типологія» роз'яснюється за посередництвом таких понять як «метод», «спосіб», «засіб».

Практика вживання поняття «типологія» в контексті досліджень сепаратизму також має свою специфіку, про що свідчать наступні приклади.

Зокрема, О. Болотнікова пропонує цивілізаційно-географічну типологію, засновану на критерії географічної приналежності і цивілізаційних особливостях етнополітичного сепаратистського конфлікту [2, с. 15-16].

Здійснюючи теоретико-методологічний аналіз форм вияву сепаратизму, В. Цебенко зазначає, що типологію сепаратизму «можна провести за такими критеріями: сфера прояву, кількість акторів, ідеологічна основа, цілі, динаміка функціонування, соціальне значення, тривалість і особливості прояву» [17, с. 46].

У статті «Типологія та генеза сепаратизму в науковій літературі: до постановки проблеми» В. Рахмайлов здійснює обґрунтування міждисциплінарного підходу в дослідженні сепаратизму як феномену кризи соціальної ідентифікації та ідентичності відповідних соціальних груп та спільнот, а також пропонує власний перелік його типів [10, с. 303-306].

Розглянуті приклади демонструють тенденцію до використання поняття «типологія» в дослідженнях проблематики сепаратизму здебільшого в субстанціональному значенні, де типологія виступає в якості результату у вигляді сукупності, переліку чи системи певних типів.

В разі необхідності розкрити функціональну сторону типології, тобто відобразити типологічний метод, спосіб чи засіб, термін «типологія» переважно заміщується терміном «типологізація».

Поняття «**типологізація**» також своєрідне з точки зору змісту і сутності.

Так, В. Абушенко визначає типологізацію як «метод наукового пізнання, спрямований на розбиття деякої сукупності об'єктів, що вивчаються, на впорядковані і систематизовані групи, які володіють певними властивостями, за допомогою ідеалізованої моделі або типу (ідеального або конструктивного)» [1, с. 715].

С. Маркова-Мурашова розуміє типологізацію як «пошук деякого інваріанту, чогось більш абстрактного, якоїсь моделі, яка потім накладається на певну емпіричну даність» [5, с. 170]. При цьому дослідниця розглядає типологізацію як *процес* в рамках типології, про що йшлося вище [5, с. 168].

З точки зору Г. Татарової, типологізація – це «процедура систематизації знань про феномени, що вивчаються, або для уведення (задання) типів, або для пошуку знань про типи» [13, с. 190]. Вона розрізняє типологізацію «як процедуру (для дослідників) і як процес (для соціальних акторів)» [13, с. 51].

Тож, у типологізації виокремлюють два аспекти: *процесуальний*, сутність якого – це «послідована зміна станів або явищ, яка відбувається закономірним порядком; хід розвитку чого-небудь» [11, с. 343], та *процедурний*, тобто «офіційно встановлений чи узвичаєний порядок здійснення, виконання або оформлення чого-небудь» [11, с. 343]. Іншими словами, процесуальний аспект типологізації допускає можливість довільного руху наукової рефлексії, у той час як процедурний вимагає слідування існуючим (узвичаєним, встановленим, затвердженим) правилам, нормам, процедурам.

Таким чином, у розглянутих визначеннях поняття «типологізація» однозначно виділяється функціональна складова, яка відображається за допомогою понять «метод», «процес», «процедура», «пошук». А виокремлення процесуального і процедурного аспектів типологізації уточнює її методологічну (функціональну) сутність.

Особливості застосування терміну «типологізація» в роботах із сепаратистської проблематики показують такі приклади.

У статті «Проблеми типологізації і оцінки потенціалу різних типів регіонального сепаратизму в країнах Західної Європи» В. Пузирьов аналізує основні типи регіонального сепаратизму в країнах Західної Європи; розглядає передумови і особливості проявів регіонального сепаратизму в західно-європейському регіоні; оцінює їх політичний потенціал і можливі наслідки для західноєвропейських держав [8, с. 120].

Досліджуючи особливості сепаратизму в Іспанії у кінці ХХ – початку ХХІ століть, Н. Фонсека зазначає про те, що: «У сучасному світі налічується 50 основних осередків сепаратизму, які можливо типологізувати за географічною ознакою: західно-європейський; східноєвропейський; близькосхідний (ісламський); азійський; африканський; американський» [16, с. 18].

О. Болотнікова констатує, що дослідження, присвячені цивілізаційним і географічним аспектам етнополітичних конфліктів містять великий фактологічний матеріал, який полегшує проведення концептуально-наукового аналізу та пошуку нових підходів до типологізації сучасних етнополітичних сепаратистських конфліктів [2, с. 10].

Отже, наведені приклади показують домінуючу практику використання терміну «типологізація» у функціональному розумінні.

Розгляд сучасного стану понятійного поля, в якому здійснюється розробка типологій сепаратизму засвідчив наявність достатньо широкого понятійно-термінологічного ряду.

Ключовими є поняття «тип», на якому розбудовується увесь конструкт понятійно-термінологічного апарату типологічного методу пізнання феномену, і яке наділене одночасно субстанціональним і функціональним началом. Структурний каркас понятійно-термінологічного апарату закріплюють поняття «типологія» і «типологізація», перше з яких несе у собі здебільшого субстанціональне навантаження, а друге – функціональне. Терміни «типовий», «типівий», «типологічний» і «типізація», залишені поза розглядом, служать додатковими елементами понятійного поля типологічного методу пізнання сепаратизму.

Кожне з понять має своє сутнісне і змістовне наповнення, рівень наукової розробленості, ступінь узгодженості з іншими понятійно-термінологічними одиницями, здатність розкрити окремі сторони об'єкта дослідження, відповідність тим чи іншим науковим завданням, а також смислові особливості вживання.

Окрім наведених, типологічний метод пізнання включає такі поняття як «класифікаційна типологія», «концептуальна типологія», «описова типологія» [20, с. 2], «ідеальний тип», «емпірична типологізація», «теоретична типологізація», «типологічний аналіз», «типологічний синдром» [13, с. 190], «типоутворююча ознака» [13, с. 191], «типифікація» [3, с. 348] тощо.

Визначення їхнього місця, ролі та пізнавальних можливостей у дослідженні сепаратистської проблематики може стати предметом подальших наукових розвідок поряд з розглядом сутності та практики вживання залишених поза увагою термінів, а також удосконаленням існуючих методологічних напрацювань типології сепаратизму.

Бібліографічний список:

1. Абушенко В. Л. «Типологизация» // Новейший философский словарь / Сост. А. А. Грицанов. – Мн. : Изд. В. М. Скакун, 1998. – С. 715-716.
2. Болотникова О. Р. Проблемы урегулирования этнополитических сепаратистских конфликтов в XXI веке : автореф. дис. ... канд. полит. наук : 23.00.04 «Политические проблемы международных отношений, глобального и регионального развития» / Национальный исследовательский университет «Высшая школа экономики». – Москва, 2012. – 31 с.
3. Большой толковый социологический словарь (Collins). Т. 2 (П-Я) : пер. с англ. – М. : Вече, АСТ, 1999. – 528 с.
4. Большой энциклопедический словарь / гл. ред. А. М. Прохоров. – М. : Советская энциклопедия. СПб. : Фонд «Ленинградская галерея», 1993. – 1632 с.
5. Маркова-Мурашова С. А. Классификация, типология, систематизация правовых понятий как методологические предпосылки конкретизации законодательства / С. А. Маркова-Мурашова // Юридическая техника. – 2007. – № 1. – С. 164-171.
6. Нарочницкая Е. А. Многообразный сепаратизм: проблема типологии и европейские реальности / Е. А. Нарочницкая // Актуальные проблемы Европы. – 2015. – № 1. – С. 32-55.
7. Огурцов А. П. «Типология» // Новая философская энциклопедия. В 4 т. / Ин-т философии РАН, Нац. общ.-научн. фонд; Научно-ред. совет: предс. В. С. Степин, заместители предс.: А. А. Гусейнов, Г. Ю. Семигин, уч. секр. А. П. Огурцов. – М.: Мысль, Т. IV. – 2010. – С. 70-72.
8. Пузырев К. Проблемы типологизации и оценки потенциала различных типов регионального сепаратизма в странах Западной Европы / К. Пузырев // Вестник Кемеровского государственного университета. – 2011. – № 4. – С. 120-124.
9. Рафальський І. О. Самовизначення та сепаратизм. Питання теорії / І. О. Рафальський // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. – 2014. – Вип. 4-5. – С. 78-93.
10. Рахмайлов В. В. Типология та генеза сепаратизму в науковій літературі: до постановки проблеми / В. В. Рахмайлов // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. – 2013. – Вип. 59-60. – С. 303-310.
11. Словник української мови: в 11 т. / [ред. колег. І. К. Білодід (голова) та ін.]. АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К. : Наукова думка, 1970–1980. – Т. 8. – 1977. – 929 с.
12. Словник української мови: в 11 т. / [ред. колег. І. К. Білодід (голова) та ін.]. АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К. : Наукова думка, 1970–1980. Т. 10. – 1979. – 659 с.

13. Татарова Г. Г. Основы типологического анализа в социологических исследованиях: Учебное пособие / Г. Г. Татарова. – М: Издательский дом «Новый учебник», 2004. – 206 с.
14. Філоненко І. М. Сучасні наукові підходи до вивчення сепаратизму / І. М. Філоненко, В. М. Ріпа // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Географічні науки. – Херсон, 2018. – Вип. 8. – С. 142-149.
15. Філософський енциклопедичний словник : енциклопедія / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди ; голов. ред. В. І. Шинкарук. – Київ : Абрис, 2002. – 742 с.
16. Фонсека Н. Ж. Особенности сепаратизма в Испании в конце XX – начале XXI веков (на примере Страны Басков и Каталонии) : автореф. дис. ... канд. полит. наук : 23.00.02 «Политические институты, процессы и технологии» / Воронежский государственный университет. – Воронеж, 2017. – 27 с.
17. Цебенко О. Форми вияву сепаратизму: теоретико-методологічний аспект / О. Цебенко // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку : Збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львівська політехніка», Нац. акад. наук України, Ін-т народознавства НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича. – Львів : Львівська політехніка, 2014. – Вип. 26. – С. 44-51.
18. Щербинин Д. И. Конфликтный потенциал современного сибирского сепаратизма : автореф. дис. ... канд. социол. наук : 22.00.04 «Социальная структура, социальные институты и процессы» / Алтайский гос. ун-т. – Барнаул, 2010. – 19 с.
19. Buchanan Allen E. Secession: The Morality of Political Divorce, from Fort Sumter to Lithuania and Quebec. Boulder : Westview Press, 1991. 174 pp.
20. Collier D. Appendix to «Putting Typologies to Work» Glossary of Terms, Inventory of Typologies, and Bibliography. [Електронний ресурс] / David Collier, Jody LaPorte, Jason Seawright // SAGE. Political Research Quarterly 65, No. 2 (2012). P. 1-10. – Режим доступу: http://polisci.berkeley.edu/sites/default/files/people/u3827/PuttingTypologiesAppendixandArticle_0.pdf

Nakonechnyi V. S. Typology of separatism: theoretical and methodological aspects

An attempt to form a general idea about the current state of the conceptual field in which the typology of separatism is carried out is made in article. The foundation of the theoretical and methodological consideration of the problem is based on substantive and functional approaches.

The essence and practice of using of basic concepts, in particular such terms as «type», «typology» and «typologization» are revealed.

It is shown that the notion «type», which outlines the contours of the entire matrix of the conceptual and terminological apparatus of the typological method of cognition of a phenomenon, which carries simultaneously both a substantial and functional beginning, is fundamental.

In the substantial dimension, the type of separatism is a specific entity (pattern, model) endowed with essential attributes, particularities, characteristics and properties.

From a functional point of view, the type of separatism is used as a methodological tool for analyzing the phenomenon itself, and also used as an analytical tool for finding out, explaining or predicting the development of socio-political processes, the functioning of state and social institutions, the state of national, regional and international security, etc.

The structural framework of the conceptual and terminological apparatus is complemented by the notions of «typology» and «typologization», the first of which contains in itself, essentially, the substantial load, and the second – the functional one.

The typology of separatism in the substantial dimension is understood primarily as a collection, list or system of certain types of it. If it is necessary to reveal the functional side of typology, that is, to reflect the typological method, modus or means, the term «typology» is mostly replaced by the term «typologization».

The directions of further scientific research of the mentioned problems are suggested, in particular, by elucidating the place, role and cognitive abilities of other notions of the typological method of cognition, such as «ideal type», «classificatory typology», «conceptual typology», «descriptive typology», «empirical typologization», «theoretical typologization», «typification», «typological analysis», «typological syndrome», «type-forming feature», along with consideration of the essence and practice of using of terms «typical» (in two meanings: «unique» and «standard»), «typological» and «typing», ignored, given the volume of the article.

Key words: *type, typology, typologization, separatism, national security.*